

De Europese *Green Deal* in de Minaraad

Nu de Europese 'Green Deal' aflopende is, is het passend om eens terug te blikken. In welke mate heeft de Minaraad de ontwikkelingen in verband met dit commissieprogramma afdoende gecaptureerd en hier zinvol op ingespeeld?

Met deze nota geven we een thematisch overzicht van onze verwezenlijkingen, met het oog op bezinning voor toekomstige activiteiten. De kwantiteit aan het geleverde werk is alleszins betekenisvol: in de afgelopen 5 jaar (eind 2019 tot begin 2024) heeft de Minaraad zo'n 40 adviezen uitgebracht die betrekking hadden op – of zich zelfs concentreerden op – onderwerpen van de 'European Green Deal'. Bovendien organiseerde het secretariaat van de Minaraad ongeveer 20 seminaries en produceerde het ongeveer 20 rapporten over de 'Green Deal'.

De kwaliteit van het geleverde werk was verdedigbaar: events en briefings waren tijdig en relevant, en het geleverde advieswerk had alleszins de passende inhoud en wellicht ook impact.

Nr	2024 1	Versie:	2.2
Auteur + e-mail	De volledige equipe van het Mina-secretariaat		
<p><i>Deze briefing is afgeleid van een Engelstalig document dat het secretariaat van de Minaraad oorspronkelijk opgemaakt had ten behoeve van de collega-adviesraden in andere Europese Lidstaten. De in dit document opgenomen samenvattingen waren/zijn dan ook in eerste orde bedoeld om voor dat publiek het een en ander te verduidelijken.</i></p> <p><i>De vertaling hiervan beoogt, als informatief document, voor de raadspartners een overzicht te bieden van wat er in een legislatuur mogelijk is aan advisering naar aanleiding van Europese ontwikkelingen. Noch de Minaraad, noch zijn raadsorganisaties zijn direct gebonden door de inhoud van dit document; de onderliggende adviezen waarnaar in de tekst gerefereerd wordt zijn daarentegen wel representatief voor de Minaraad.</i></p>			
Datum:	6/06/2024		

Inhoud

Inhoud	1
Acties van Minaraad over de 'Green Deal' in het algemeen	2
Acties van Minaraad bij de diverse themagebieden van de 'Green Deal'	2
1. Minaraad over het klimaatbeleid van de EU voor 2030 en 2050.....	2
2. Minaraad over schone, betaalbare en veilige energie.....	5
3. Minaraad over schone industrie en/of circulaire economie.....	7
4. Minaraad over het bouw- en renovatiebeleid	9
5. Minaraad over duurzame en slimme mobiliteit.....	10
6. Minaraad over het landbouwbeleid en over de 'Farm to Fork'- strategie	11
7. Minaraad over ecosystemen en biodiversiteit.....	12
8. Minaraad over het zero-vervuiling-beleid.....	14
Acties van Minaraad betreffende de 'mainstreaming' van duurzaamheid	16

Acties van Minaraad over de 'Green Deal' in het algemeen

Een evenement naar aanleiding van de lancering van de 'Green Deal'

De Commissie heeft op 11 december 2019 haar 'Green-Deal'-mededeling gepubliceerd ([COM\(2019\) 640 final](#)). De 'Green Deal' werd destijds goed ontvangen, dat wil zeggen als een positief, mobiliserend project. Commissievoorzitter von der Leyen verklaarde dat deze strategie het "man-op-de-maan-moment" voor Europa zou zijn. De strategie zou dienen als een nieuwe agenda voor economische groei, voor "een economie die werkt voor de mensen" – daarom moest de 'Green Deal' samen worden gelezen met de Europese groeistrategie ([COM \(2019\) 650 definitief](#)). Op 13 december 2019 heeft dan de Europese Raad nota genomen van het plan en de Commissie verzocht om dit proces voort te zetten. Tegelijkertijd aanvaardde de Raad de doelstelling van klimaatneutraliteit in 2050, zij het met een *opt-out*-clausule voor Polen. Ten slotte heeft het Europees Parlement op 15 januari 2020 zijn (positieve) resolutie over de 'Green Deal' aangenomen.

Vanaf 16 januari 2020 vingen onze collega's van het FRDO-secretariaat aan met het wekelijks publiceren van een [briefing over alle initiatieven , commentaren en realisaties van de Green Deal](#) . Deze reeks briefings vormde een sterke basis voor het Mina-secretariaat om over alle onderwerpen op de hoogte te blijven: het was niet nodig om deze inspanningen te dupliceren.

Niet veel later, op 28 januari 2020, organiseerde de Minaraad samen met het Europees-Vlaamse Verbindingsagentschap ([VLEVA](#)) een seminarie: [Wat betekent de 'Europese Green Deal' voor Europa en Vlaanderen ?](#). Kurt Vandenberghe, 'Green Deal Advisor' bij het kabinet van president von der Leyen, legde uit dat de Commissie voor de komende zittingsperiode prioriteit had gegeven aan een dubbele – 'groene' en 'digitale' – transitie, en verklaarde de geopolitieke dimensie van deze transities. Alles bij elkaar genomen was de 'Green Deal' bedoeld om de 'Lissabon Strategie' te vervangen. Vandenberghe benadrukte dat het ongezien was dat een nieuwe Commissie slechts 11 dagen na de installatie met haar programma voor de dag was gekomen, en wees op het verband met de Raadsvergadering van 12 en 13 december, waar het meerjarig financieel kader zou worden besproken.

Acties van Minaraad bij de diverse themagebieden van de 'Green Deal'

1. Minaraad over het klimaatbeleid van de EU voor 2030 en 2050

Naleving van de Governanceverordening is noodzakelijk

Op 8 september 2020 kreeg de Minaraad de kans om advies uit te brengen over een herschikking van bevoegdheden tussen het Departement Omgeving, VE(K)A en VMM. In dit [advies over de omvorming van het Vlaams Energieagentschap in het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap](#) heeft de Minaraad gewezen op het belang van de beleidscyclus die inherent is aan de Europese *Governance*-verordening, en op de uitdagingen die voortvloeien uit de daarin opgenomen bepalingen over planning, rapportering, evaluatie en participatie.

Het Fit-voor-55-pakket: aanvullende maatregelen nodig

Op 17 september 2020 kwam de Commissie uit met haar mededeling " De Europese klimaatambitie voor 2030 opvoeren – Investeren in een klimaatneutrale " ([COM\(2020\) 562 final](#)) – wat, met een aantal tussenstappen, op 30 juni 2021 leidde tot de 'Europese klimaatwet' ([Verordening \(EU\) 2021/111 9](#)). Een maand later, op 14 juli 2021, presenteerde de Commissie, in lijn met deze Klimaatwet, haar 'Fit-for-55'-pakket ([COM\(2021\) 550 final](#)). Reeds één week later, op 22 juli 2021, ontving de Minaraad een brief van

Vlaams minister van Leefmilieu, Zuhail Demir, met het verzoek om “*een schriftelijk advies uit te brengen over mogelijke maatregelen die op een kostenefficiënte manier extra broeikasgasreducties kunnen opleveren*”. Ter voorbereiding van dit gevraagde advies organiseerde de Minaraad samen met [VLEVA](#) op 14 september 2021 een publieksseminarie, “[Het ‘Fit-for-55’ energie- en klimaatpakket](#)”. Tom Van Ireland (hoofd van de eenheid Strategie en Economische Evaluatie – DG Klimaatactie, Europese Commissie) hield er de *keynote*-speech.

De Minaraad finaliseerde zijn [Advies over aanvullende klimaatacties in het licht van Fit-for-55](#) op 14 oktober 2021, met onder meer gedetailleerde aanbevelingen over renovatieverplichtingen voor gebouwen en over een verdere uitrol van duurzame energie, over het potentieel van een slimme kilometerheffing voor alle voertuigen en over de win-winsituaties die kunnen worden bereikt op het gebied van landgebruik en landbouwbeleid. Bovendien adviseerde de Minaraad over een aantal beleidshefbomen die moesten worden aangepakt: (*) ruimtelijk beleid, (*) infrastructuur, (*) innovatie, (*) circulaire economie en (*) financieel beleid. Wat dat laatste betreft, wees de Raad op de aangekondigde afbouw van subsidies voor fossiele energie en een taxshift ten voordele van elektriciteit.

Op 2 december 2021 bracht de Minaraad een vervolgadvis uit, namelijk het [Advies over de ontwerpwijziging van het Energiebesluit](#). De hierin vervatte (nogal diverse reeks) voorstellen leken voor een groot deel aan te sluiten bij het advies dat de Minaraad eerder had uitgebracht – vooral het idee om renovatieverplichtingen in te voeren. In dit nieuwe advies stelde de Minaraad evenwel ook voor om de verplichte renovatie van woningen te koppelen aan een verplichte certificering, zodat de eigenaar (nog) meer inzicht zou krijgen in zowel de beschikbare als kostenefficiënte renovatiemogelijkheden van zijn woning of gebouw, in relatie tot het uiteindelijke doel 2050, i.e. label A. Verder in dit advies ging het nog over het wegvallen van de solidarisering van de kost van aardgasaansluitingen, de opmaak en uitvoering van lokale warmteplannen, en de wenselijke taks-shift tussen aardgas en elektriciteit.

Op 6 mei 2022 werd de Minaraad uitgenodigd op [een hoorzitting in het Vlaams Parlement](#), om deze adviezen toe te lichten. Bovendien werden de ideeën die in deze adviezen werden uitgewerkt tot op zekere hoogte overgenomen bij de herziening van het Vlaams energie- en klimaatplan 2021-2030 (VEKP 2021-2030).

In maart, mei en juni 2022 bezorgde het Mina-secretariaat ten andere aan de raadsorganisaties drie samenvattende briefings over de stand van zaken van het Fit-for-55-pakket: één [over ETS en niet-ETS-maatregelen](#), één [over de Richtlijn energie-efficiëntie en de richtlijn energieprestatie van gebouwen](#), en één [over de richtlijn hernieuwbare energie](#). Deze briefings waren behulpzaam bij het opstellen van verdere adviezen over klimaat- en/of energieonderwerpen zoals bijvoorbeeld renovatie bij bestaande woningen.

Industriële transitie voor het klimaat: behoefte aan een veilig investeringsklimaat

Enkele centrale voorstellen binnen het Fit-for-55-pakket hadden betrekking op het industriebeleid: de hervorming van het ETS-systeem ([COM\(2021\) 551 final](#)), de introductie van een mechanisme voor koolstofaanpassing aan de grens ([COM\(2021\) 564 final](#)) en de veranderingen in de niet-ETS-verplichtingen voor de lidstaten ([COM\(2021\) 555 final](#)). Bovendien werden op 14 en 15 december 2021 een aantal extra voorstellen gelanceerd over trans-Europese netwerken voor transport van afgevangen koolstof en waterstof ([COM\(2021\) 812 final](#)), ten einde te komen tot een “*competitieve markt voor koolstofvrij gas*”. Daarnaast werden ook voorstellen gelanceerd inzake de interne markten voor hernieuwbare en aardgas en voor waterstof ([COM\(2021\) 803 final](#) en [COM\(2021\) 804 final](#)).

De geopolitieke gebeurtenissen vanaf de lente van 2022 – met name het conflict in Oekraïne en de prijzen voor gas en elektriciteit die wereldwijd door het dak stegen – brachten met zich mee dat de omgeving

voor industriële activiteiten dramatisch aan het veranderen was. Begin 2023 bracht de Commissie dan ook een mededeling uit “*Een Green Deal-industrieplan voor het net-zero-tijdperk*” ([COM\(2023\) 062 final](#)), die al snel werd gevolgd door een gelijkwaardig voorstel ([COM\(2023\) 161 final](#)).

Gelukkig was de Minaraad in zekere zin al actief geweest op het gebied van koolstofsequestratie en waterstofbeleid: reeds in april 2020 had het secretariaat van de Minaraad een [rapport gepubliceerd over koolstofvastlegging via \(semi-\)natuurlijke en industriële methoden \(CCS/CCU\)](#). Dit rapport bevatte grondige beschrijvingen van de stand van zaken op het gebied van de Europese regelgeving en de gevolgen daarvan voor de industrie.

Op 3 september 2020 organiseerde het secretariaat van de Minaraad [een seminar over CCU/S en over waterstof](#), samen met (en mede op initiatief van) de Nederlandse Ambassade en met onze Nederlandse collega’s van de RLi. Het doel van dit evenement was om dieper in te gaan op de randvoorwaarden, obstakels en kansen voor een kostenefficiënte realisatie van CCU/S- en van waterstofprojecten in Vlaanderen en Nederland.

Op 8 september 2022 verleende de Minaraad [advies over een ontwerp van uitvoeringsbesluit ter regulering van subsidies aan bedrijven ter compensatie van de indirecte emissiekosten](#). Het meningsverschil dat in dit verband bleek te bestaan binnen de Minaraad werd op neutrale wijze genoteerd: (*) sommige raadsorganisaties beschouwen de compensatie voor indirecte emissiekosten als een noodzakelijk economisch instrument om de concurrentiekracht in Vlaanderen te helpen vrijwaren, (*) andere raadspartners zijn van mening dat deze middelen moeten worden gebruikt om de primaire industrieën te stimuleren in hun klimaattransitie. Ondanks deze basisonenigheid aanvaardden alle partners met unanimititeit een aantal aanbevelingen om het systeem te verbeteren.

In 2023 werden de adviesactiviteiten met betrekking tot het klimaat-industriebeleid voortgezet, met op 30 maart 2023 een [advies over het programma \(2022-2025\) ter bevordering van de Vlaamse industriële energie- en klimaattransitie](#), op 4 mei 2023 een [advies over het ontwerpdecreet betreffende het transportnet voor kooldioxide](#) en op 30 augustus 2023 een [advies over het ontwerpdecreet regulerend kader waterstofdistributie](#). Hoewel er bij de raadspartners uiteenlopende visies te noteren vielen over hoe een op transitie gericht industriebeleid geconcipeerd zou moeten worden, kwamen deze partners in de context van de Minaraad, bij elk van de drie adviezen, tot een eerder positieve appreciatie over het voorgelegde beleidsdocument of de voorgelegde ontwerpregelgeving. Deze adviezen hebben geleid tot enkele vruchtbare gedachtenwisselingen tussen het secretariaat van de Minaraad en de parlementaire commissie en/of administraties die deze zaken beheren.

Tenslotte leidde het succesvolle evenement van 2020 tot een bijkomend event samen met de Nederlandse Ambassade en de RLi, op 9 mei 2023, namelijk: “[Infrastructuur voor de energie- en klimaattransitie](#)”. Hierbij werd het verband gelegd tussen diverse beleidsplannen, de infrastructurele behoeften van industrie zowel als de geplande investeringen van cruciale infrastructuurspelers.

Adaptatiebeleid: een belangrijk onderwerp, maar geen volwaardig beleid

Zoals ook aangekondigd in de *Green Deal*, heeft de Commissie een afzonderlijke adaptatiestrategie uitgebracht: “*Het smeden van een klimaatbestendig Europa – de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering*” ([COM\(2021\) 82 final](#)). Deze werd recent opgevolgd met het rapport: “*Verslag over uitvoering van EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering*” ([SWD\(2023\) 338 final](#)), en uiteindelijk met een extra mededeling “*Klimaatrisico’s beheersen – mensen en welvaart beschermen*” ([COM\(2024\) 91 final](#)). In dit verband publiceerde het secretariaat van de Minaraad op 19 juli 2021 [een briefing over de Europese Adaptatiestrategie](#). Aansluitend stond het jubileumcolloquium ‘30 Jaar Minaraad’, van 16 december 2021, in het teken van “[Aanpassing: zowel een kwestie van infrastructuur](#)

[als van cultuur](#)". Op 22, 23 en 24 april 2024 organiseerde de Minaraad ten slotte, samen met de FRDO en het EEAC, in het kader van het Belgisch voorzitterschap een conferentie "*Adaptation and Resilience*".

2. Minaraad over schone, betaalbare en veilige energie

Strategische advisering over de sociaal-economische aspecten van het energiebeleid valt onder de bevoegdheid van de [SERV](#). De Minaraad werkt dan ook vaak samen met de SERV over kwesties van energiebeleid, met bijdragen vanuit de respectievelijke invalshoeken.

Studie en advies over de versnelde inzet van hernieuwbare energiebronnen

Op 5 maart 2021 bracht de Minaraad een [eigen initiatiefadvies over de gebiedsgerichte inzet van hernieuwbare energie](#). De probleemstelling betrof de gebiedsgerichte/zoneringsaspecten van de gewenste versnelling in de uitrol van hernieuwbare energiebronnen (wind, zon, groene warmtebronnen etc.) en de bijbehorende infrastructuur (transportnetwerken, *power-to-X*, batterijen, etc.), en dit in de context van de ruimtelijke en ecologische beperkingen in Vlaanderen. Het initiatief bestond uit twee delen: een informatief onderzoek en een advies. De studie beschreef het bestaande beleid op alle niveaus, maar ook de trends op Europees en de andere niveaus. In dit advies werden diverse elementen van het Europese beleid – de *Governance*-verordening, de Europese doelstellingen, het *Clean Energy Package* – aangehaald om tot aanbevelingen te komen voor wat er in Vlaanderen zou moeten gebeuren.

Op 24 november 2022 brachten de Minaraad samen met de SERV [advies uit over de nieuwe sectorale milieuvoorwaarden voor windenergie installaties](#), die uitvoering geven aan het [arrest van het Europese Hof van Justitie van 25 juni 2020](#). In dit arrest werd geconcludeerd dat het verplicht is een milieueffectrapportage ("Plan-MER") te maken voor regelgevende besluiten met betrekking tot de bouw of exploitatie van windturbines. De Minaraad en SERV waren positief over de voorgestelde regelgevende ingrepen, omdat het ertoe zou bijdragen de onzekerheden weg te nemen voor de ontwikkeling van bestaande en nieuwe windturbineprojecten in Vlaanderen. Tegen de achtergrond van de resultaten van het [voortgangsrapport van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2022 adviseerden](#) de Raden het vergunningentraject en de te verkorten.

Op 14 juli 2021 heeft de Europese Commissie, als onderdeel van het 'Fit-for-55'-pakket, een voorstel gepubliceerd tot wijziging van Richtlijn (EU) 2018/2001, Verordening (EU) 2018/1999 en Richtlijn 98/70/EG, wat betreft de promotie van energie uit hernieuwbare bronnen ([COM\(2021\) 557 final](#)). Het voorstel bevatte procedures om de uitrol van hernieuwbare energiebronnen te versnellen. Hierbij werd rekening gehouden met de bestaande infrastructuur, vraag- en aanbodverwachtingen en met ruimtelijke inpasbaarheid. Op 18 oktober 2023 werd aldus de gewijzigde richtlijn hernieuwbare energie ([Richtlijn \(EU\) 2023/2413](#), "RED III") aangenomen. Dienovereenkomstig moeten de Europese lidstaten gebieden identificeren voor de versnelling van hernieuwbare energiebronnen, waar projecten een vereenvoudigde en versnelde procedure zullen ondergaan (hernieuwbare versnellingsgebieden (RAA's)).

Het onderzoek en advies van de Minaraad kunnen nuttig zijn bij de bespreking van de implementatiemaatregelen gerelateerd aan RED III. Waarschijnlijk zal de Minaraad om advies worden gevraagd over nieuwe Vlaamse wetgeving inzake de versnelling van hernieuwbare energiebronnen, waardoor eenvoudigere en snellere procedures worden geïntroduceerd voor infrastructuren gerelateerd aan hernieuwbare energiebronnen.

REPowerEU - crisisbeheersing of een andere kans om het energiesysteem te veranderen?

Als reactie op de oorlog in Oekraïne publiceerde de Commissie op 18 mei 2022 de mededeling "*REPowerEU - plan: betaalbare, zekere en duurzame energie voor Europa*" ([COM\(2022\) 230 final](#)), niet

veel later gevolgd door de mededeling *“Powering a klimaatneutrale economie: een EU-strategie voor de integratie van het energiesysteem”* ([COM\(2020\) 299 final](#)) en *“Bespaar gas voor een veilige winter”* ([COM\(2022\) 360 final](#)).

Aansluitend hierbij organiseerde de Minaraad samen met [VLEVA](#) op 5 juli 2022 een seminarie *“REPowerEU: wat is de impact in Vlaanderen”*. Robert Nuij (adjunct-hoofd van de eenheid, DG Energie, Europese Commissie) schetste de korte- en langetermijnmaatregelen die in dat pakket zijn opgenomen. Hierin stond ook het voorstel om de vergunningsprocedures voor windparken en zonnepanelen te versnellen – zijnde *“dwingende reden van groot openbaar belang”*. Op het einde van de sessie hadden we een uitgebreide interventie van de voorzitter van de bijzondere (Vlaamse) parlementaire commissie voor klimaatbeleid, dhr. Andries Gryffroy. *“Het is duidelijk het doel van deze parlementaire commissie om, over de partijgrenzen heen, specifieke struikelblokken aan te pakken en ‘kafkaïaanse’ situaties te verhelpen. Mochten wij problemen ontdekken die op Europees niveau opgelost moeten worden, dan zullen wij u dat zeker laten weten.”*

Op 29 augustus 2022 stelde de Minaraad een advies vast [over een voorgestelde wijziging van het systeem van groencertificaten voor PV](#), wat tot doel had het sinds 2013 bestaande financiële steunsysteem voor PV-installaties stop te zetten. Het ontwerpdecreet verwees naar de Europese *“de minimis Verordening”* en de nieuwe Europese *“Climate, Energy and Environmental Aid Guidelines”* (CEEAG – [COM 2022/C 80/01](#)). Het advies van de Minaraad vertolkte de verdeelde opinies van de raadsorganisaties. Uiteindelijk heeft de Vlaamse regering besloten niet over te gaan tot de lancering van dit ontwerpdecreet.

Op 18 december 2023 brachten de SERV en de Minaraad een gezamenlijk [advies uit over het Energiebesluit \(VI\)](#), over de uitbreiding van het EU ETS naar de scheepvaart, de introductie van een apart EU ETS2 evenals het netbeheer en energie-efficiëntie. Wat betreft de implementatie van het ETS voor gebouwen en wegvervoer vroegen de SERV en Minaraad een Vlaamse impactstudie, bedoeld om de implementatie van dit nieuwe instrument zo optimaal mogelijk te maken. De Raden waren in principe positief over het voornemen van de Vlaamse regering om de subsidies voor gasaansluitingen, gasketels en WKK's stop te zetten. Ze vroegen evenwel om deze maatregelen op te nemen in een concrete defossilisatiekalender voor Vlaanderen.

De herziening 2023 van het Vlaams energie- en klimaatplan

Op 29 december 2022 had de Commissie haar *“Richtsnoeren voor de lidstaten voor de actualisering van de nationale energie- en klimaatplannen 2021-2030”* ([2022/C 495/02](#)) uitgebracht. Eind juni 2023 dienden de Europese lidstaten een ontwerpactualisatie van hun nationale energie- en klimaatplannen in te dienen bij de Europese Commissie. In opvolging hiervan werd de Minaraad op 21 juni 2023 door de Vlaamse regering gevraagd advies uit te brengen in het kader van de ontwerpactualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan.

Gezien de timing en de omvang van dit verzoek had de Minaraad gekozen om [vijf afzonderlijke adviezen](#) uit te brengen, die gepubliceerd werden in de periode tussen september en oktober 2023. Via deze adviezen gaf de Minaraad een synthese van het werk van de voorgaande jaren en probeerde de Raad om deze resultaten naar een hoger niveau te tillen. Dit laatste gebeurde aan de hand van constructieve suggesties voor 'impactvolle maatregelen'.

De vijf adviezen waren:

- Een advies over de 'context, governance, structuur' en 'algemene doelstellingen'.
- Een advies over 'mobiliteit' – zie Minaraad over duurzaam transport (zie hierna).
- Een advies over 'gebouwen' – zie Minaraad over bouwen en verbouwen (zie hierna).
- Een advies over 'landbouw' – zie Minaraad over landbouwbeleid (zie hierna).

- Een advies over 'landgebruik - LULUCF' – zie Minaraad over ecosystemen en biodiversiteit (zie hierna).

In het eerste en ook overkoepelende advies over “*context, governance, structuur en doelstellingen*”, ging de Minaraad na in hoeverre de Europese regelgeving correct werd weerspiegeld in het Vlaamse beleid. “*Binnen de Raad bestaat er onenigheid over de vraag of de voorgestelde reductiedoelstelling van -40% voor het geheel van [het Vlaamse] niet-ETS aanvaardbaar en voldoende is. Er is in ieder geval sprake van een ‘delta’ met de -47%-doelstelling die voor België geldt: wat zijn de mogelijke gevolgen van deze ‘delta’ en welke keuzes worden er gemaakt?*”. De Raad pleitte in dit verband voor toekomstgerichte keuzes en een constructieve 'mentaliteit van samenwerking' met de andere (Belgische) deelstaten. Om tot rationeel onderbouwde keuze te kunnen komen, zou de optie 'gebruik van flexibiliteitsmechanismen' meer in detailberekend en onderbouwd moeten worden.

3. Minaraad over schone industrie en/of circulaire economie

Een actieplan voor de circulaire economie – meer ambitie in het algemeen

Op 11 maart 2020 publiceerde de Commissie haar mededeling “*Een nieuw actieplan voor een circulaire economie Voor een schoner en concurrerender Europa*” ([COM\(2020\) 098 final](#)). Niet veel later, op 10 april 2020, [informeerde het Mina-secretariaat de raadsleden](#) met een briefing over deze ontwikkeling. Uit de manier waarop het vraagstuk in de mededeling werd gepresenteerd, kon worden afgeleid dat een ambitieuze beleidsperiode werd ingeluid wat betreft de transitie naar circulaire economie.

Omdat de Europese Raad in december 2020 de conclusies over dit plan had aanvaard, organiseerde de Minaraad op 21 januari 2021 samen met [VLEVA](#) een publiek evenement “*EU Actieplan Circulaire Economie: Waar moet Vlaanderen op focussen?*”. Werner Bosmans, adviseur Duurzame Productie, Producten en Consumptie van de Europese Commissie, hield de *keynote* over het nieuwe actieplan. Hij wees op de 35 acties in het plan, die de hele levenscyclus van een product omvatten: (1) het *Sustainable Product Initiative* richt zich op het ontwerp van het product, (2) er is een aanpak voor de belangrijkste waardeketens (de “*key value chains*”) en (3) ten derde is er dus het streven naar minder afval en meer waarde. Het gaat niet alleen om de acties zelf; er is ook een sterke link met het Europese Herstelplan.

Beheer van materiaalkringlopen en afval

Aansluitend bij de *Recovery and Resilience Facility* (RRF) – de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht, die op 12 februari 2021 werd gepubliceerd om vanwege de economische gevolgen van de COVID-19-uitbraak – heeft Vlaanderen een steunmechanisme voorgesteld voor bedrijven die willen investeren in innovatieve recyclingtechnologieën om materiaalkringlopen te sluiten. De Minaraad bracht in dit verband op 2 juni 2021 [advies uit over het ontwerpbesluit inzake het verlenen van steun aan bedrijven om materiaalkringlopen te sluiten](#). Met dit unanieme advies ondersteunde de Minaraad dit nieuwe steunmechanisme in het kader van het Relanceplan “*Vlaamse Veerkracht*”, evenals de onderliggende beleidsambitie om Vlaanderen uit te bouwen tot “*recyclagehub*”. De Raad verwees ook naar diverse recente Europese ontwikkelingen inzake circulaire economie, waarop met beloftevolle projecten kan worden ingespeeld. Aanbevelingen waren gericht op het belang van het monitoren en beoordelen van de effectiviteit van maatregelen, evenals de interactie met bestaande steunmechanismen.

Op 25 mei 2022 vroeg de Vlaamse minister van Leefmilieu de Minaraad om advies over het ‘Lokaal Materialenplan’ voor de periode 2023-2030, zijnde het actieplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval. Het plan was bedoeld als implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Afval, maar bevatte ook verwijzingen naar het nieuwe Actieplan voor de Circulaire Economie ([COM\(2020\) 098 final](#)), dat immers een reeks initiatieven omvatte die gedurende de looptijd van dit ‘Lokale Plan’ zullen worden

geïmplementeerd. Het resulterende [Advies Lokaal Materialenplan](#) wees op de noodzaak van langetermijnplanning, op het belang van aankomende Europese ontwikkelingen, op de behoefte aan duidelijke, kwantificeerbare doelstellingen en op zinvolle verbanden met andere bestaande of toekomstige plannen (zoals voedselverlies). Bovendien vroeg de Minaraad werk te maken van acties die beter worden afgestemd op lokale overheden en private actoren.

Op 5 juni 2019 trad de Europese Richtlijn ter vermindering van de impact van bepaalde plastic producten op het milieu in werking (de Richtlijn *Single Use Plastics* (SUP)). Ter uitvoering hiervan maakte de Vlaamse regering onder meer een plan over het duurzaam beheer van materiaalcringen en afval, waarop de Minaraad en [SERV](#) op 14 december 2022 hun gezamenlijk [advies uitbrachten \(advies VLAREMA 9\)](#). De Raden vonden dat met de voorgestelde wijzigingen stappen in de goede richting gezet worden: de Vlaamse economie meer circulair maken. Ze vroegen wel om blijvend te toetsen of en hoe de diverse acties structureel zouden bijdragen tot een circulaire economie; hierbij zou het belangrijk blijven oog te hebben voor de verbanden tussen de Europese wetgeving (Kaderrichtlijn afvalstoffen en Richtlijn Verpakking en verpakkingsafval) en de Vlaamse regelgeving.

Als onderdeel van de implementatie van de *Single Use Plastics*-richtlijn sloot Vlaanderen een nieuw interfederaal samenwerkingsakkoord over de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) voor 10 afvalstromen en voor zwerfvuil. De Minaraad heeft in dit verband zijn [advies van 21 februari 2023 uitgebracht over het kader voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor bepaalde afvalstromen en voor zwerfvuil](#). De meningen in de Minaraad waren verdeeld: sommige raadsorganisaties waren negatief over de voor advies voorgelegde decretale instemming met het samenwerkingsakkoord, andere raadsorganisaties vroegen om uitstel van implementatie van het deel zwerfvuil in het samenwerkingsakkoord, en nog andere raadsorganisaties uitten zich positief over het instemmingsdecreet en het eraan verbonden samenwerkingsakkoord.

Op 30 november 2022 heeft de Commissie een ontwerpverordening voorgesteld betreffende verpakking en verpakkingsafval ([COM\(2022\) 677 final](#)), waarbij ook de richtlijn uit 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval zou worden herzien. Op 28 juni 2023 werd de Minaraad gevraagd om over dit voorstel te adviseren, ter ondersteuning van de vorming van het Vlaamse standpunt. De Minaraad heeft op 23 november 2023 advies uitgebracht [over deze ontwerpverordening verpakkingen en verpakkingsafval](#). Diverse onderwerpen zijn naar voor gebracht zoals het belang van ecodesign, gelijk speelveld, onderzoek naar de meerwaarde van het gebruik van verpakkingen, ontwerpen voor recyclage, duidelijkheid in het gebruik van logo's, maar ook zorgen over materiaalneutraliteit en technologieneutraliteit.

Naar een schone industrie in Europa en Vlaanderen

De afgelopen vijf jaar heeft de Minaraad veel studie-, evenementen- en adviescapaciteit besteed aan het thema industriële transitie, maar dan vooral aan het thema “industriële transitie voor klimaat” (zie hiervoor) en aan het thema “gevaarlijke stoffen” (zie hierna).

Op 3 september 2020 heeft het Mina-secretariaat, in reactie op de mededeling van de Europese Commissie “*Kritische veerkracht van grondstoffen: een pad naar meer veiligheid en duurzaamheid*” van 20 september 2020 ([COM\(2020\) 474 final](#)) een [briefing voor zijn raadsorganisaties](#) opgesteld. Deze briefing bevatte ook een verkenning van de oorspronkelijke industriële strategie van de Commissie ([COM\(2020\) 102 final](#)) en beschreef de tien acties die werden voorgesteld om de beoogde 'open en strategische autonomie' te bereiken.

4. Minaraad over het bouw- en renovatiebeleid

Op 14 oktober 2020 heeft de Commissie de mededeling “*Een renovatiegolf voor Europa – onze gebouwen groener maken, banen creëren, levens verbeteren*” ([COM\(2020\) 662 final](#)) gepubliceerd. Hierin werd geijverd voor een integratie van de energie- en materiaalaspecten van bouwen en renoveren. Een jaar later, op 14 oktober 2021, bracht de Minaraad een [advies uit over het Vlaams ontwerp Beleidsprogramma ‘Naar circulair bouwen 2022-2030’](#). Er werd een duidelijk verband ontdekt tussen de beoogde Vlaamse transitie-ambitie en de grootschalige renovatiegolf die op Europees niveau voor ogen staat vanwege het ‘Fit-for-55’-pakket. De Minaraad wees onder meer op een capaciteitsprobleem in de bouwsector: aangezien de transitie naar circulair bouwen in de hele Europese Unie zou plaatsvinden, zal er overall behoefte zijn aan geschoolde arbeidskrachten .

Voor de Minaraad culmineerde de opvolging van het ‘renovatiegolf’-proces een eerste keer via het seminarie, op 25 januari 2022, samen met [VLEVA](#) , over [Duurzaam leven – welke verbeteringen is de Commissie van plan invloed hebben op de energie- en materiaalprestaties van gebouwen?](#) De sessie ging in op de ontwerprichtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (herschikking) ([COM\(2021\) 802 final](#)) en de ontwerpverordening tot vaststelling van geharmoniseerde voorwaarden voor het op de markt brengen van bouwproducten ([COM\(2022\) 144 final](#)).

Mede onder invloed van de (ontwerp-) aanpassing van de richtlijn energieprestaties van gebouwen ([COM\(2021\) 802 final](#)), heeft de Minaraad heel wat advieswerk verricht inzake energetische renovatie van gebouwen. Zo bracht de Minaraad op 21 maart 2022 een [Advies uit over het Verzamelbesluit Vlaem II en Energiebesluit 7](#), met nieuwe wetgeving over energie en materialen. In dit advies werd vooral aandacht besteed aan het beleid dat nodig is om ervoor te zorgen dat alle Vlaamse gebouwen tegen 2050 voldoen aan de Europese en Vlaamse normen (doorgaans uitgedrukt in einddoel ‘label A’). Met de nieuwe Vlaamse regelgeving werden er concrete renovatieverplichtingen ingevoerd, als versnellingsmaatregel om dit doel te bereiken. Hierbij werd voorgesteld om te starten met een renovatieverplichting tot minstens label D. Enkele raadspartners vonden dat te weinig ambitieus en opperden om naar een hoger labelniveau of zelfs onmiddellijk naar een verplichting tot label ‘A’ te gaan. Andere Raadsleden stelden dat wat voorlag al voldoende ambitieus was, gezien de beschikbare capaciteit bij bouwheren en bouwbedrijven. Alle Raadspartners waren het echter erover eens dat het Vlaamse beleid (via voorliggende regeling) zou moeten bijdragen aan gunstige voorwaarden inzake renovatie, zodat een Vlaams woongebouw voor iedere huiseigenaar herkenbaar, haalbaar en betaalbaar wordt. Daarnaast vroegen alle partners om met de huidige en toekomstige wetgeving ‘lock-ins’ te voorkomen.

Zoals reeds (hierboven) vermeld heeft de Minaraad op 28 september 2023 vijf adviezen uitgebracht [over de Update van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 – één ervan met een focus op de bebouwde omgeving](#). In dit advies over gebouwen wees de Minaraad om de aankomende wijzigingen aan de Europese Richtlijn Energieprestaties van Gebouwen (EPBD) en de Europese introductie van een Sociaal Klimaatfonds. De Raad beval aan dat de Vlaamse subsidies en andere (financiële) renovatiemaatregelen tegen het licht gehouden zouden worden, en vergeleken zouden worden met mogelijke nieuwe beleidsmaatregelen. Meer concreet werden daarbij de volgende aspecten in de afweging betrokken: isolatie en ventilatie versus het koolstofvrij maken van de verwarming van gebouwen; de Vlaamse implementatiekloof versus bijkomende maatregelen – gericht op klimaattransitie; subsidies en ander vrijblijvend stimuleringsbeleid versus verplichtingen; renovatie van afzonderlijke panden versus wijk- en/of collectieve renovatie; generiek beleid versus optimalisatie van doelgroepenbeleid. Tevens heeft de Raad aanbevolen om in te zetten op innovatieve (voor)financieringsinstrumenten en een (meer) heldere communicatie richting gebouwigenaars over een Vlaamse defossiliseringskalender. Dit advies gaf aanleiding tot enige gedachtewisseling in de bevoegde commissie van het Vlaams Parlement.

Op 25 januari 2024 organiseerde de Minaraad, samen met [VLEVA](#), een Seminarie "[Wonen in Vlaanderen: op weg naar energielabel A](#)". Anette Persson (Commissie, DG Energie – Eenheid B3 – Gebouwen en Producten) presenteerde daar een samenvatting over het voorlopige akkoord dat op 7 december 2023 werd bereikt inzake de richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD). Nieuwe bepalingen waren dat nieuwe gebouwen 'zonne-klaar' moesten worden gebouwd en dat bestaande gebouwen ook ingezet moesten worden voor captatie van zonne-energie. Alle nieuwe gebouwen moeten 'zero-emissie' zijn: vanaf 2028 voor publieke gebouwen en vanaf 2030 voor particuliere gebouwen. Er zullen gemeenschappelijke normen komen voor de nieuwe versies van nationale renovatieplannen voor gebouwen. Hoewel er in het geval van de EPC geen volledige harmonisatie zal plaatsvinden, zal er wel een gemeenschappelijk model zijn. Tenslotte werden in deze aangepaste richtlijn ook elementen inzake 'financiëring' en '*one-stop-shop*' opgenomen. Uit de discussie bleek dat het huidige Vlaamse beleid al heel wat aspecten uit de vernieuwde EPBD omvat. Verdere afstemming met en implementatie van de (aangepaste) Europese is evenwel nodig.

5. Minaraad over duurzame en slimme mobiliteit

Binnen Vlaanderen is de advisering over het transport- en mobiliteitsbeleid normaal gesproken de opdracht van de Vlaamse [MORA](#). De Minaraad adviseert alleen als er duidelijk milieu- of energieaspecten spelen bij een transport- of mobiliteitsbeleidsvraagstuk.

Propere energie voor transport

Op 9 december 2020 publiceerde de Commissie haar mededeling "*Strategie voor duurzame en slimme mobiliteit – Het Europees vervoer op het juiste spoor naar de toekomst*" ([COM\(2020\) 789 final](#)). Niet veel later stelde de Vlaamse regering een visienota op "*Clean Power for Transport 2030*", dat bedoeld was als opvolger van het "*CPT Actieplan 2020*", dat werd ontwikkeld in uitvoering van de Europese 'CPT-richtlijn' (2014/94/EU).

In zijn [advies over de visie 'Clean power for transport' 2030](#), van 9 juni 2021, benadrukte de Minaraad dat er enkele nieuwe ontwikkelingen te verwachten zijn die de transitie naar elektrische voertuigen zouden versnellen, met onder meer een aankomende herziening van de Europese richtlijn inzake de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen, evenals de vermelde Europese strategie voor duurzame en slimme mobiliteit. Andere aandachtspunten waren onder meer: het monitoren en evalueren van trajecten richting de zero-emissie voertuigdoelstellingen en richting de beoogde implementatie van laadinfrastructuur, het potentieel van autoaccu's als energieopslag voor PV-bezitters, de levenscyclus van zero-emissie voertuigen enz.

Stedelijke luchtvervuiling en emissienormen voor voertuigen

In de '*Green-Deal*'-mededeling ging de Commissie in op de thema's 'emissies' en 'congestie' in stedelijke gebieden. De Commissie legde vervolgens de focus op strengere normen voor de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen voor voertuigen met verbrandingsmotor. Op 24 november 2022 bracht de Minaraad een [advies uit over Lage Emissie Zones](#) (LEZ) uit, en meer bepaald over de voorgestelde aanpassingen in de Vlaamse regulering van deze LEZ's. Positieve elementen waren volgens de Minaraad: de sociale correcties, de strengere regels voor *plug-in* hybride voertuigen en de duidelijke langetermijnkalender met de toegangscriteria.

Op 10 november 2022 presenteerde de Europese Commissie een voorstel voor een nieuwe verordening met emissienormen voor voertuigen, genaamd 'Euro-7' ([COM\(2022\) 586 final](#)), ter vervanging van twee bestaande regelingen (Euro 5/6 voor lichte voertuigen en Euro VI voor zware voertuigen). De Minaraad

bracht [op 8 september 2023 een advies uit over dit Euro-7- voorstel](#), als aanvulling op het standpunt van de Vlaamse regering. De Minaraad ontwaarde in het voorstel van de Commissie diverse positieve punten, maar identificeerde ook negen potentiële verbeterpunten.

In 2024 werden de adviesactiviteiten met betrekking tot de Euronormen voortgezet, met [op 7 februari 2024 een advies over een decreet dat de emissie monitoring van wegvoertuigen regelt](#). In het advies werd de noodzaak benadrukt van een sluitend juridisch kader om fraude te kunnen bestrijden.

Transport, mobiliteit en klimaatbeleid

Zoals eerder vermeld bracht de Minaraad op 28 september 2023 een reeks van vijf adviezen uit over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030, waaronder [een advies gericht op transport en mobiliteit](#). Hierin waren de kernwoorden 'km-heffing voor vrachtwagens', 'subsidie voor emissievrije voertuigen', 'uitrol laadinfrastructuur', 'LEZ' en de uitrol van walstroom.

Meer fundamenteel besprak de Minaraad de potentieel impactvolle maatregelen die nog niet waren opgenomen in het bestaande plan. De Minaraad pleitte wat dit betreft voor een systeemaanpak, vanuit een visie 2050 op het lange-termijn mobiliteitsbeleid. Het zou moeten gaan om een adaptieve visie, waarbij de identificeerbare onzekerheden worden meegenomen en waarbij andere maatschappelijke uitdagingen worden verrekend. De systeemaanpak zou gericht moeten zijn op een duurzame '*modal shift*'. Een verstandig ruimtelijk beleid zou alleszins nodig zijn om een en ander mogelijk te maken. *Last but not least* herhaalde de Minaraad zijn pleidooi voor een gebiedsdekkende ('slimme') km-heffing, i.e. met intelligente tariefzetting.

6. Minaraad over het landbouwbeleid en over de 'Farm to Fork'- strategie

Binnen Vlaanderen valt de advisering over het landbouwbeleid normaal gesproken onder de bevoegdheid van de Vlaamse SALV. De Minaraad adviseert alleen als er duidelijk sprake is van milieu-, natuur- of energieaspecten in een landbouwbeleidsvraagstuk.

Landbouwbeleid

In het '*Green Deal*'-document heeft de Commissie verklaard bereid te zijn samen te werken met de lidstaten en belanghebbenden "om ervoor te zorgen dat de nationale strategische plannen voor de landbouw vanaf het begin volledig de ambitie van de *Green Deal* en de *Farm to Fork*-strategie weerspiegelen." Op 6 september 2020 heeft de Commissie dan een uitvoeringsverordening uitgevaardigd waarin gedetailleerde regels waren vastgelegd voor de opmaak en uitvoering van de strategische GLB-plannen ([Verordening \(EU\) 2022/1474](#)). Aan het einde van het proces, op 23 november 2023, bracht de Commissie haar rapport uit, getiteld " *Samenvatting van de strategische GLB-plannen voor 2023-2027: gezamenlijke inspanning en collectieve ambitie* " ([COM\(2023\) 707 final](#)).

In de periode 2017-2022 heeft de Minaraad veel advieswerk verricht inzake de voorbereiding en uitvoering van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Toch was het laatste (het 4^e) advies geen succes. Dit [Advies over het strategisch plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2023-2027](#) bracht de Minaraad samen met de eerder genoemde SALV uit op 18 maart 2022. Het was een zeer gedetailleerd, maar volkomen verdeeld advies. Voorbeelden van thema's waarover verdeeldheid bleef bestaan zijn onder meer de definitie van 'actieve landbouwer', de duurzaamheid van de landbouw en de (werkelijke of verhoopte) bijdrage van het GLB daaraan, de concrete inzet van diverse instrumenten voor milieuzorg, en ook de kwaliteit van het opgenomen MER-plan.

Van boer tot bord

Op 20 mei 2020 heeft de Commissie een mededeling gedaan over de “*Van boer tot bord-strategie voor een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem*” ([COM\(2020\) 381 final](#)), “*die alle stadia van de voedselketen omvat en de weg vrijmaakt voor tot het formuleren van een duurzamer voedselbeleid.*” De Minaraad is in principe bevoegd om advies te geven over de milieuaspecten van deze strategie, maar er was geen directe wens daartoe in raadsverband.

Wel kreeg het Mina-secretariaat de toestemming om op dit onderwerp samen te werken met andere EEAC-adviesraden in Europa. Samen met RLi (raadslid Krijn Poppe als redacteur) en andere adviesraden organiseerde het secretariaat een serie *workshops* (13 december 2021 t/m 2 juni 2022) over dit onderwerp. Het resultaat was het uitgebreid gezamenlijke EEAC-document “[Naar een duurzaam voedselsysteem – een standpuntnota over de aangekondigde kaderwet](#)”.

Landbouw als niet-ETS-sector binnen het klimaatbeleid

De betekenis van klimaat- en energiedoelstellingen en -maatregelen voor de landbouw was het voorwerp van één advies (19 oktober 2023) binnen de set van vijf [adviezen over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030](#).

De Minaraad identificeerde vier beleidsclusters die van strategisch belang waren voor de landbouw als Vlaamse niet-ETS-sector: (1) het Mestactieprogramma (MAP), (2) het Stikstof Aanpak Programma (PAS), (3) het convenant over enterische emissies en (4) de implementatie van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Als de klimaatdoelstellingen voor de Vlaamse landbouw niet binnen één van deze vier clusters en ook niet via andere initiatieven of ontwikkelingen gehaald worden, zullen grotere inspanningen nodig zijn in één of meerdere van de andere clusters, of zal er nood zijn aan een nieuw beleidskader.

Over het algemeen zouden de meest impactvolle maatregelen in de landbouwsector waarschijnlijk systemische interventies vereisen. Daarom pleitte de Minaraad voor een nauwere aansluiting op het voedselbeleid, via een integrale ketenaanpak. Bovendien moeten bedrijfsmodellen voor de landbouw in *wetlands* verder worden ontwikkeld, en moet er de nodige aandacht worden besteed aan klimaatoverwegingen in toekomstige planningsprocessen voor het landbouwbeleid.

7. Minaraad over ecosystemen en biodiversiteit

Natuurbescherming en natuurherstel: controversieel

Op 20 mei 2020 heeft de Commissie haar “*EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 – Breng de natuur terug in ons leven*” gepubliceerd ([COM\(2020\) 380 final](#)). In afwachting van deze mededeling had de Minaraad, samen met [VLEVA](#), op 12 september 2019 al [een evenement georganiseerd over dit toekomstige biodiversiteitsbeleid na 2020](#). Stefan Leiner, hoofd van de eenheid Biodiversiteit van het directoraat-generaal Milieu, gaf toen een overzicht van de bestaande Europese wetgeving en initiatieven ter bescherming van de biodiversiteit en schetste wat van de komende strategie kon worden verwacht.

De Minaraad had echter vooral te maken met de implementatieproblemen die reeds voortvloeien uit de bestaande natuurbeschermingswetgeving. Op 7 juli 2022 publiceerde de Minaraad zijn (uitgebreid, maar niet unaniem) [advies over de ‘programmatische aanpak van \(lucht\)stikstofverontreiniging’](#). Dit advies bevatte onder meer een overzicht van de toepasselijke Europese regelgeving en ook een overzicht van de aankomende en aangrenzende Europese regelgeving met relevantie voor de problematiek.

De lidstaten moeten elke zes jaar rapporteren over de staat van instandhouding van Europese beschermde habitats en soorten onder de Habitat- en Vogelrichtlijn. Naar aanleiding van de overhandiging van dit rapport heeft de Minaraad op 24 november 2022 zijn unaniem [Advies inzake de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn](#) uitgebracht. Hierin heeft de Minaraad gewezen op het belang van het opstellen van beheerplannen voor de speciale beschermingsgebieden en van een ~~adequate~~ duidelijke en transparante richtlijnen voor de opmaak van een 'passende beoordeling' van de impact van plannen en projecten op de Europese beschermde habitats en soorten.

De lancering, op 22 juni 2022, van het voorstel van de Commissie voor een verordening inzake natuurherstel ([COM\(2022\) 304 final](#)) zorgde voor heel wat controverse in het publieke debat in Vlaanderen – mede veroorzaakt door de hangende implementatieproblemen die verbonden zijn aan de reeds vigerende natuurwetgeving. De Minaraad heeft hierover geen advies uitgebracht.

Wat de Minaraad echter wel deed, was op 11 mei 2023 een [unaniem advies vaststellen over de zgn. pledge](#). De Europese Commissie had immers voorgesteld dat elke lidstaat [een “pledge” in het kader van de Europese Biodiversiteitsstrategie](#) zou indienen over de bescherming van habitats en de verbetering van de staat van instandhouding van soorten. De Minaraad adviseerde tot voorzichtigheid.

- Met betrekking tot de beschermde gebieden zou het nuttig zijn om een goed beeld te schetsen van de verschillende beschermingsstatuten over de beleidsterreinen heen en om hun gecombineerde impact te interpreteren.
- Met betrekking tot de bestaande hersteluitdagingen en het idee van 'geen achteruitgang' pleitte de Raad voor een focus op win-win-kansen, verwijzend naar plannen en processen zoals de stroomgebiedbeheerplannen, het bosuitbreidingsplan, het natuurbehoud enz...

Landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw

Eén van de voorstellen van het *Fit-for-55*-pakket was een wijziging van de LULUCF-Verordening. Al eerder, in 2018, had de Minaraad een evenement georganiseerd om zijn leden te informeren over het belang van dit komende initiatief: [Land Use, Land Use Change: change in land use policy?](#) Dit evenement lichtte niet alleen de mogelijke gevolgen van deze nieuwe Europese wetgeving voor Vlaanderen toe, maar was ook het aanknopingspunt om het landgebruiksbeleid opnieuw als thema voor de Minaraad te introduceren. De Commissie heeft haar voorstel uiteindelijk op 14 juli 2021 gelanceerd ([COM \(2021\) 554 final](#)); de nieuwe verordening zelf werd op 19 april 2023 aangenomen ([Verordening \(EU\) 2023/839](#)).

Zoals eerder vermeld had het secretariaat van de Minaraad in april 2020 een [rapport gepubliceerd over koolstofvastlegging door middel van \(semi-\)natuurlijke en industriële methoden \(CCS/CCU\)](#). Vervolgens bracht de Minaraad op 1 april 2021 een [advies uit over koolstofopslag door middel van semi-natuurlijke processen](#). Dit viel mooi samen met enkele initiatieven van de Europese Commissie, namelijk de mededeling van 15 december 2021, *“Duurzame Koolstofcycli”* ([COM\(2021\) 800 final](#)), en het voorstel van 30 november 2022 voor een verordening tot vaststelling van een certificeringskader voor koolstofverwijderingen ([COM\(2022\) 672 definitief](#)). Het secretariaat van de Minaraad volgt al deze processen verder op om voorbereid te zijn op de implementatie van de komende regeling.

Omdat de Minaraad en zijn secretariaat goed voorbereid waren, was het Vlaamse LULUCF-beleid het voorwerp van één advies (19 oktober 2023) van de vijf afzonderlijke [adviezen over de Update van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030](#). De Raad vraagt om ook in dit plan expliciet te maken dat Vlaanderen de doelstellingen uit de LULUCF-Verordening ook op Vlaams niveau wil halen en dit zonder gebruik te maken van de voorziene flexibiliteiten. Daarnaast moet de bijdrage van Vlaanderen in de bijkomende opslag gekwantificeerd worden in overleg met de andere gewesten en om te komen tot

afspraken over de verdeling van de Belgische taakstelling. De Minaraad riep op om de lange lijst met voorgestelde maatregelen beter te structureren, in lijn met de Europese regelgeving, en meende dat een betere beoordeling van de impact van de maatregelen prioriteit moest hebben. De Minaraad herhaalde dat er behoefte zo zijn aan hoogwaardige en gebiedsbrede data voor de LULUCF-sector en vroeg naar daartoe structurele financiering voor voor het bodemkoolstofmonitoringnetwerk.

Bodembeheer en bodembeleid: een uitdaging om rekening mee te houden

Op 13 juli 2023 organiseerde de Minaraad samen met [VLEVA](#) een sessie over het nieuwe wetsvoorstel, getiteld "[De Europese Bodemgezondheidswet: kansen en uitdagingen voor Vlaanderen](#)". De sessie focuste op de inhoud van dit voorstel en de mogelijke impact op het toekomstige bodembeleid in Vlaanderen. Het uiteindelijke doel van het voorstel is om in 2050 gezonde bodems in Europa te hebben. Allereerst moest worden opgemerkt dat de titel en het onderwerp van het voorstel waren veranderd: met name van 'bodemgezondheid' naar 'bodemonitoring'. Het Vlaamse Gewest heeft nog niet zo lang geleden een uitgebreid bodemonitoringnetwerk opgezet en heeft reeds een uitgebreide geschiedenis op het gebied van het beheer van bodemverontreiniging. 'Bodem' is aldus een onderwerp dat op de radar van de Minaraad blijft staan en de Minaraad volgt alle relevante Europese initiatieven op de voet, vooral op het gebied van bodemkoolstof en certificering.

8. Minaraad over het zero-vervuiling-beleid

'Zero-vervuilingsbeleid': ook algemene ambities voor Vlaanderen

Tijdens de eerste helft van de 'Green Deal'-periode heeft de Commissie een aantal mededelingen uitgebracht in verband met het opzet 'geen vervuiling': op 14 oktober 2020 was er de "*Strategie voor duurzame chemische stoffen - Op weg naar een gifvrij milieu*" ([COM\(2020\) 667 final](#)), op 12 mei 2021 volgde de "*Route naar een gezonde planeet voor iedereen - EU-actieplan: Verontreiniging van lucht, water en bodem naar nul.*" ([COM \(2021\) 400 final](#)) en op 8 december 2022 kwam dan de "*Eerste monitoring van en vooruitzichten voor een samenleving zonder verontreiniging - Trajecten naar schonere lucht, schonere water en een schonere bodem in Europa*" ([COM/2022/674 definitief](#)).

De Minaraad reageerde met een seminarie op 6 juli 2021, georganiseerd samen met [VLEVA](#): "[Wat betekent het EU-actieplan 'nul vervuiling' voor Vlaanderen?](#)". Bavo Peeters van de Europese Commissie (DG Milieu) gaf de *keynote* over het EU *Zero Pollution Action Plan*. Daarna volgde een pitchsessie waarin vier stakeholders hun beleidsaanbevelingen gaven voor de periode tot 2030, om de milieuvervuiling in Vlaanderen aan te pakken en zo bij te dragen aan de Europese ambitie van "nul vervuiling tegen 2050".

Gevaarlijke stoffen: een PFAS-crisis als trigger voor een proactiever gezondheidsbeleid

Eén type persistente organische verontreinigende stoffen (POP's) zijn de PFAS: poly- en perfluoralkylstoffen, een algemene naam voor een groep van ongeveer 5.000 chemische perfluorverbindingen. PFAS hebben op zichzelf nuttige eigenschappen: water-, vet- en vuilafstotend; tegelijkertijd worden ze ook 'voor altijd chemicaliën' genoemd, omdat de residuen ervan de neiging hebben om in het milieu en in het menselijk lichaam te blijven bestaan. In de bovengenoemde strategie voor chemische stoffen ([COM\(2020\) 667 final](#)) heeft de Commissie verklaard dat PFAS bijzondere aandacht verdienen, en dat er een alomvattende reeks maatregelen zou volgen. Op 28 oktober 2021 heeft de Commissie onder meer voorgesteld de bijlagen IV en V bij Verordening (EU) 2019/1021 inzake persistente organische verontreinigende stoffen ([COM\(2021\) 656 final](#)) te wijzigen: een van de voorgestelde wijzigingen was de opname van PFOA (perfluorooctaanzuur) in deze bijlagen.

Al op 16 oktober 2020 organiseerde de Minaraad [een webinar over PFAS](#), wat enkele maanden later vanuit het secretariaat werd gevolgd door [een briefing over PFAS](#). In mei 2021 brak echter een heuse Vlaamse ‘PFAS-crisis’ uit. Na de eerste fase, van de crisismaatregelen, lanceerde de Vlaamse regering een omvattender beleidsplan. De Minaraad adviseerde op 30 maart over dit [ontwerp van Vlaams PFAS-actieplan 2022-2024](#). In dit advies werd meegenomen wat bekend was over de Europese beleidsontwikkelingen.

In juli 2023 werd de Minaraad verzocht te adviseren over het voornemen om de Europese Commissie te vragen werk te maken van een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid op PFAS-producten en om zodoende betrokken actoren handvaten te bieden om PFAS-producenten aansprakelijk te stellen voor het saneren van gronden die lijden onder historische PFAS-verontreiniging. De Raad ondersteunde in zijn [advies van 19 oktober 2023](#) het streven van de minister om het (Europees) instrumentarium te versterken. De Raad achtte het evenwel aangewezen een blik te werpen om het ruimere civielrechtelijke en strafrechtelijke luik van aansprakelijkheid en werk te maken van een doordacht, zorgvuldig en onderbouwd beleid dat ook consistent zijn zou binnen Belgisch-federale context.

Ten slotte gaf de Vlaamse PFAS-crisis aanleiding tot de introductie, door de Vlaamse overheid, van een geformaliseerde doelstelling met betrekking tot milieugezondheid, vastgelegd in een plan: *“Tegen 2030 is er een gunstige tendens van de milieugerelateerde ziektelast van de Vlaming. We streven naar een gezonder leven voor de Vlaming door de impact te verlagen van de klimaatverandering, de blootstelling aan zeer zorgwekkende stoffen en van factoren die de leefomgevingskwaliteit bepalen zoals lucht- en geluidspollutie.”* Het was bovendien de bedoeling dat deze doelstelling in overeenstemming zou zijn met de conclusies van de 7de [Ministeriële conferentie van de WHO over milieu en gezondheid](#) (juli 2023). Op 7 februari 2024 bracht de Minaraad [advies uit over deze gezondheidsdoelstelling en -plan](#), en onderschreef hij de Vlaamse gezondheidsdoelstelling Milieugezondheidszorg. De Minaraad wees erop dat het belangrijk is om te komen tot een slimme invulling van het voorzorgsbeginsel en tot voldoende participatie van alle betrokken partijen, vooral het bedrijfsleven.

Waterbeleid: proactief adviseren over de herziening van de richtlijn stedelijk afvalwater

Op 30 maart 2021 organiseerde de Minaraad samen met [VLEVA](#) een seminarie *“Het Stedelijk Watersysteem in 2050: implicaties voor de herziening van de Richtlijn Behandeling Stedelijk Afvalwater”*. De inhoud was gebaseerd op de routekaart voor hervorming van de regelgeving die de Commissie in 2020 heeft uitgegeven – een routekaart die zelf was gebaseerd op een eerdere evaluatie. De sessie was tevens bedoeld als voorbereiding voor degenen die wilden deelnemen aan de door de Commissie georganiseerde publieke raadpleging over het voorstel van hervorming.

Vervolgens stelde de Minaraad op 16 september 2021 [advies vast over de omzetting van de Verordening hergebruik water](#). Op 26 september 2022 volgde het [advies over de implementatie van de richtlijn betreffende de kwaliteit van water bestemd voor menselijke consumptie](#). Een [gedetailleerder advies](#) over de implementatie van de regeling over waterhergebruik kwam later, op 15 mei 2023. De raden vonden het in dit advies positief dat de scope van het voorgelegde ontwerpbesluit ruimer was dan deze van de Europese verordening 2020/741, die zich immers beperkt tot hergebruik van RWZI-water voor landbouwirrigatie.

Op 26 oktober 2022 bracht de Commissie haar voorstel uit tot wijziging van de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG), de Grondwaterrichtlijn (2006/118/EG) en de Richtlijn inzake milieunormen voor waterkwaliteit (2008/105/EG) ([COM \(2022\) 540 final](#)) en haar voorstel voor een herschikking van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater ([COM\(2022\) 541 final](#)). Opnieuw organiseerde de Minaraad samen met [VLEVA](#) op 26 januari 2023 een seminarie om deze voorstellen toe te lichten: *“H2O*

– [Het Blauwe Goud als duurzaam systeem](#)”. De deelnemers werden door Hans Stielstra en Nele Rosenstock (beiden van de EC) geïnformeerd over de voorstellen, die een belangrijke stap voorwaarts zouden betekenen om de waterverontreiniging terug te dringen, zoals aangekondigd in het *Zero Pollution Action Plan*.

In de zomer van '23 werd de Minaraad gevraagd een advies te formuleren over het Vlaamse en Belgische standpunt over de Europese richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater. Op 21 september 2023 leidde het tot [een advies over de voorgestelde herziening van deze richtlijn](#). De Minaraad steunde de voorgestelde herziening in grote lijnen, maar vroeg om een betere aansluiting bij de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), en om een duidelijke inschatting van de kosten en baten voor Vlaanderen. De Raad wees op het grensoverschrijdende karakter van de problematiek en pleitte daarom voor een sterke rol voor de EU in dit UPV-systeem.

Luchtkwaliteitsbeleid

Op 28 november 2019 heeft de Commissie een evaluatie gepubliceerd van de Richtlijnen 2008/50/EG (luchtkwaliteit) en 2004/107/EG (betreffende arseen, cadmium, kwik, nikkel en PAK's in de lucht, i.e. de vierde dochterrichtlijn) ([SWD\(2019\) 427 final](#)). Deze richtlijnen stellen kwaliteitsnormen vast die in de hele EU niet mogen worden overschreden, evenals de vereisten opdat de lidstaten de luchtkwaliteit adequaat op een geharmoniseerde en vergelijkbare manier zouden monitoren en/of beoordelen. Medio 2020 publiceerde de het secretariaat van de Minaraad een [briefing nota](#) waarin kort werd ingegaan op het ontstaan van deze evaluatie: de belangrijkste resultaten werden toegelicht en er werd een inschatting gemaakt van de toekomstperspectieven op Europees niveau.

Op 26 oktober 2022 heeft de Commissie een voorstel ingediend voor een herschikking van de richtlijn betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa ([COM\(2022\) 542 final](#)), met onder meer een herziening van de luchtkwaliteitsnormen, aansluitend bij de aanbevelingen van de WHO. En in de zomer van '23 werd aan de Minaraad gevraagd een advies te formuleren over het Vlaamse en Belgische standpunt over deze wijzigingsvoorstellen. Dit heeft op 15 september 2023 geleid tot een [Advies over de herziening van de Europese Luchtkwaliteitsrichtlijn](#). De Minaraad heeft onder meer een aantal opmerkingen en suggesties gemaakt over de voorgestelde normen en inzake de beoogde conformiteit met de WHO-standaarden, en over de mogelijkheden tot uitstel van het behalen van deze normstelling. De Minaraad pleitte voor het gebruik van geharmoniseerde meet- en modelleringstechnieken en van gemeenschappelijke criteria voor het meten en beoordelen van de luchtkwaliteit.

Acties van Minaraad betreffende de 'mainstreaming' van duurzaamheid

Geen 'Green Deal' zonder een uitdagend investeringsplan – een briefing

Zoals vermeld, is de 'Green Deal' nauw verbonden met de Europese groeistrategie en met het meerjarig begrotingskader. Op 24 februari 2020 produceerde het Mina-secretariaat voor de raadsleden [een briefing met "Focus op financiering"](#), dus over de financiële aspecten van de *Green Deal* – meer concreet over het "investeringsplan voor de Europese Green Deal" van de Commissie ([COM\(2020\) 021 final](#)) en over het voorstel voor een verordening tot oprichting van het Fonds voor een rechtvaardige transitie ([COM\(2020\) 022 final](#)). In die briefing werd geconcludeerd dat alle lidstaten en regio's voor een grote uitdaging staan, namelijk het in beeld brengen van hun sterke en zwakke punten, het ontwikkelen van een langetermijnvisie en het vormgeven aan een 'rechtvaardig transitieplan' – tegen de achtergrond van de nieuwe 'Green Deal'.

Naar een rechtvaardige transitie – een FRDO-advies onderschrijven

Op 14 januari 2020 heeft de Commissie een verordening voorgesteld tot oprichting van het Fonds voor een rechtvaardige transitie ([COM\(2020\) 022 final](#)), wat op 24 juni 2021 tot een verordening hierover heeft geleid ([Verordening \(EU\) 2021/1056](#)). In dezelfde geest heeft de Commissie een verordening voorgesteld tot oprichting van een Sociaal Klimaatfonds ([COM\(2021\) 568 final](#)), wat op 10 mei 2023 heeft geleid tot een verordening ([Verordening \(EU\) 2023/955](#)). De Minaraad ondernam zelf geen directe actie op deze initiatieven, maar onderschreef (samen met de SERV) een [advies van de FRDO van 10 oktober 2023 over en rechtvaardige transitie](#).

Van 'covid' naar 'groen herstel' – een briefing en een seminar

Als gevolg van de COVID-crisis en op verzoek van de Raad heeft de Europese Commissie op 7 mei 2020 de oorspronkelijke ontwerp-EU-begroting vervangen en aangevuld met [een tijdelijk herstelinstrument Next Generation EU](#). Dit instrument zou een ongekende 'extra vuurkracht' hebben van €750 miljard aan subsidies en leningen. Bij het voorstellen van dit gevraagde herstelplan en de bijbehorende begroting richtte de Commissie zich op de *Green Deal* als een van de centrale pijlers. Het was de bedoeling dat de herstelinvesteringen ook 'groen' zouden zijn, met aandacht voor sociale aspecten zoals gender en kwetsbare groepen. Het concept 'geen significante schade toebrengen' werd centraal gesteld (zie hieronder). Op 10 december 2020 hebben de lidstaten uiteindelijk [de MFK-verordening](#) aangenomen evenals het 'eigenmiddelenbesluit'. Dit werd gevolgd door de goedkeuring van het herstelinstrument.

Op 18 juni 2020 maakte het Mina-secretariaat [een briefing over dit herstelbeleid](#). Deze briefing werd gevolgd door een publiek seminarie – Minaraad samen [VLEVA](#) – op 1 juli 2020 "[Welke plaats zullen de groene en digitale transitie hebben in 'Next Generation EU'?](#)". Sarah Nelen (plaatsvervangend kabinetschef van vicevoorzitter Timmermans) verzorgde de *keynote*. Ze legde de relatie uit met het Europees Semester enerzijds en de groene en digitale transitie anderzijds, en wees op enkele vlaggenschipinitiatieven, in het bijzonder 'de Renovatiegolf', de 'Waterstofstrategie', de strategie 'Schoon en veerkrachtig', de strategie 'Mobiliteit', de initiatieven op het gebied van de circulaire economie en de concepten 'koolstoflandbouw' en 'precisielandbouw'.

Pas het 'Do No Significant Harm'-principe toe! – een kort advies

De Europese Verordening tot oprichting van een herstel- en veerkrachtfaciliteit ([Verordening \(EU\) 2021/241](#)) bepaalt dat geen van de maatregelen in een herstel- en veerkrachtplan betekenisvol strijdig mogen zijn met de milieudoelstellingen in de zin van artikel 17 van de Taxonomieverordening. Op dezelfde dag dat deze verordening werd vrijgegeven, op 12 februari 2021, heeft de Commissie een eerste versie uitgegeven van een leidraad over de toepassing van het 'Do No Significant Harm'-principe (DNSH) – de huidige versie is van 11 oktober 2021 ([Mededeling C/2023/111](#)).

Een maand later, op 11 maart 2021, bracht de Minaraad een kort [advies uit over dit DNSH-principe](#), omdat inmiddels duidelijk was geworden dat de Vlaamse *factsheets* vooralsnog geen systematische beoordeling van dit principe in relatie tot de voorgestelde maatregelen bevatten. De Minaraad riep daarom op om deze oefening tijdig, zorgvuldig en evenwichtig uit te voeren.